

Týždeň s INESS 20 - Od argentínskej píly po slovenskú čivavu

7.9.2026 - Gabriela Grešková | INESS

Vážení priatelia, mysleli ste si, že sme na vás zabudli? Veľký omyl! Počas hektického leta si náš týždenný newsletter doprial tradičnú letnú prestávku. Teplé leto sa však pomaly, ale isto chýli ku koncu - hoci pri pohľade na klimatizáciu, ktorú ešte stále zapíname v kancelárii, si tým nie sme úplne istí. Jedno je však isté: pravidelný súhrn diania z dielne INESS je späť.

Veríme, že ste si leto užili a že vás ďalšie príjemné dni ešte len čakajú. V dnešnom vydaní sme pre vás vybrali to **najzaujímavejšie z našej letnej tvorby**, pridali **aktuálny súhrn ekonomických článkov** a nezabudli ani na **požvánky na tri blížiac sa podujatia**.

Prajeme vám podnetné čítanie a úspešný štart nového týždňa!

Ekonomické reči #40: Prečo životy zachraňujú zbierky a nie zdravotné poisťovne?

Už túto stredu, 9. septembra 2026, o 18:00 sa v **Kafe Scherz** budeme rozprávať o efektivite, etike a hraniciach solidarity v zdravotníctve. Diskutovať bude analytik INESS *Martin Vlachynský* s *Katarínou Fedorovou* z Národného inštitútu pre hodnotu a technológie v zdravotníctve.

Tešíme sa na vás!

Viac informácií o podujatí nájdete na **tomto odkaze**.

Nechcete zmeškať ďalšie diskusie, prednášky či konferencie s účasťou INESS? Sledujte náš **kalendár podujatí**, ktorý pravidelne aktualizujeme.

Slovensko si z medzinárodného finále Ekonomickej olympiády odnáša ďalší svetový úspech!

V gréckej Olympii sa stretlo **147 najúspešnejších mladých ekonómov z 28 krajín sveta**. Slovensko reprezentovali *Adam Takáč*, *Rafael Valch*, *Martin Klimek* a *Jakub Gerbery*.

Adam Takáč získal bronzovú medailu a obsadil 40. miesto, čím sa zaradil medzi najúspešnejších účastníkov ročníka, ktorý sa začal účasťou viac než **160-tisíc študentov**. Navyše, slovenský tím sa vo **finančnom tracku Economics Policy Challenge** prebojoval medzi **TOP 3 tímy**!

Naším finalistom ďakujeme za skvelú reprezentáciu a gratulujeme k dosiahnutým výsledkom!

Prihlasovanie na Ekonomický Base Camp 2026 je otvorené!

Štyri dni diskusií bez servítky, praktických vedomostí a neformálneho networkingu s odborníkmi z praxe. Aj tak bude vyzeráť **Ekonomický Base Camp 2026**, ktorého hlavnou témou bude:

Ako reštartovať Slovensko: Od ekonomickej stagnácie ku krajine, z ktorej nechceš odísť.

Podujatie je určené najmä **študentom stredných a vysokých škôl**, ktorí chcú lepšie porozumieť

ekonomike, diskutovať o budúcnosti Slovenska a odnieť si poznatky využiteľné aj mimo školských lavíc.

O čom budeme hovoriť?

Stretneme sa od **15. do 18. októbra 2026** v Horskom hoteli Bystrička pri Martine.

Kapacita je obmedzená, preto s **prihlásením** odporúčame nečakať príliš dlho.

Sú USA menej byrokratické? Nie, ale...

Európska byrokracia je legendárna. Ani Spojené štáty však nie sú rajom bez regulácií – federálne predpisy obsahujú približne 1,1 milióna zákazov, príkazov a obmedzení. Zásadný rozdiel spočíva v tom, **ako tieto pravidlá fungujú.**

Americká regulácia pripomína **mínové pole**, z ktorého sa dá niekedy uniknúť presunom do iného štátu. Európske pravidlá sú skôr **múrom**, ktorého dôsledky pocítia firmy naprieč celou ekonomikou.

Čo je pre podnikateľov horšie – **americké mínové pole alebo európsky regulačný múr**? Prečítajte si **celý článok** Martina Vlachynského.

Dá sa v zdravotníctve odmeňovať kvalita?

Slovensko je európskym unikátom. Platy nemocničných zdravotníkov automaticky **rastú bez ohľadu na výkon**, kvalitu poskytovanej starostlivosti či aktuálny stav verejných financií.

Platový automat tak nielen zvyšuje náklady, ale zároveň odmeňuje najmä počet odpracovaných rokov a prehľbuje nedostatok zdravotníkov v ambulanciách.

Anglicko, Belgicko či Dánsko **ukazujú, že to môže fungovať aj inak.** Nemocnice a celé zdravotnícke tímy tam získavajú **odmeny za kvalitu a lepšie výsledky.** Prečo teda Slovensko kvalitu síce meria, ale pri rozdeľovaní peňazí ju takmer ignoruje? **A čím by sa dal platový automat nahradiť?**

Mileiho 30 mesiacov: Ako funguje argentínska píla?

Javier Milei prišiel do prezidentského úradu s **motorovou pílou** – a bez váhania ju spustil. Po 14 rokoch sa Argentína dostala do **rozpočtového prebytku**, **inflácia klesla z približne 200 % na 30 %** a miera chudoby sa po počiatočnom prudkom náraste znížila z **53 % na 28 %**.

Nie všetky sľuby však Milei splnil a chuť šokovej terapie bude v krajine cítiť ešte dlho. Zachránil Milei Argentínu pred **bankrotom**, alebo sa **skutočný výsledok jeho experimentu** ešte len ukáže?

Nárok na objednanie k lekárovi? Dobré, ale...

SaS navrhuje, aby **zdravotné poisťovne museli svojim poistencom zabezpečiť termín u špecialistu.** Poisťovne však nedokážu vyčarovať nových lekárov – a **Slovensko dnes dokonca ani nevie**, ako dlho pacienti na jednotlivé vyšetrenia v rôznych regiónoch čakajú.

Namiesto všeobecného nároku na čo najskorší termín by sme možno mali najskôr určiť **jasné lehoty podľa závažnosti diagnózy**, zverejňovať reálne čakacie doby a prioritizovať pacientov. Pretože dnes môže človek s podozrením na nádor súperiť o termín s pacientom s tenisovým lakťom. **Ako by teda návrh mohol fungovať v praxi?**

Na Vršku #153 - Zákazom práce za spravodlivejší svet

Čo vznikne, keď sa niekto pokúsi súčasne naplánovať **výrazné zníženie príjmovej a majetkovej nerovnosti na celom svete** aj **zastavenie otepľovania planéty**? Je to recept na **spravodlivejšiu budúcnosť**, alebo **degrowth** v novom šate?

V novej epizóde podcastu Na Vršku sa dozvieme, čo vypočítali šľachetní analytici v Paríži – a čo si o tom myslia **nekompromisní analytici v Bratislave**. O koľko menej hovädzieho mäsa máme jesť? Koľko času budeme venovať vzdelávaniu? **Budeme pracovať iba štyri hodiny denne?** A kto vlastne podobné reporty platí?

Pozrieť podcast.

Radi čítate naše články, no v každodennom zhone na ne vždy zostane čas? Máme riešenie. Podcast **INESS do UCHA** je opäť aktívny a v uplynulých mesiacoch v ňom pribudlo viacero načítaných článkov.

Či už cestujete do práce, upratujete, alebo si chcete dopriať ekonomické čítanie bez čítania, pustite si nás na **podcastovej platforme** alebo na našom **YouTube kanáli**.

Na Vršku #152 - Budúcnosť trhu v zdravotnom poistení

Plánovaný predaj poisťovne Union konkurenčnej Dôvere je správou roka v slovenskom zdravotníctve – a jednou z najvýraznejších zmien na trhu za **posledných 15 rokov**.

V podcaste Na Vršku sa preto stretli **traja zástancovia konkurencie v zdravotníctve**: *Martin Vlachynský* z INESS, *Dušan Zachar* z INEKO a *Tomáš Szalay*, bývalý člen reformného tímu, ktorý pomáhal budovať súčasný systém zdravotného poistenia.

Odpovede na tieto otázky aj ďalšie pohľady na budúcnosť trhu nájdete v **novej epizóde podcastu**.

Téme sme sa venovali aj v prvej časti nášho nového newslettera Čakáreň, v ktorom sa venujeme domácej a zahraničnej zdravotnej politike, reformám, výskumu a ekonomickým štatistikám.

Chcete mať ďalšie vydania priamo vo svojej schránke? Zadaajte svoj e-mail do nášho **registračného formulára**.

Aká je vaša alternatíva spalovne v Slovnafte?

Slovensko má **do roku 2035 znížiť skládkovanie** komunálneho odpadu na 10 %, už päť rokov sa však drží na úrovni **38 až 39 %**. Ani intenzívnejšie triedenie a recyklácia problém úplne nevyriešia – **zvyškový odpad** bude potrebné buď skládkovať, alebo energeticky využiť.

Nové spalovne však narážajú na odpor obyvateľov, vysoké investičné náklady aj chýbajúcu politickú odvahu. Má preto zmysel odmietnuť súkromnú investíciu pri Slovnafte len preto, že odpad bude cestovať viac než 100 kilometrov, keď reálna **alternatíva zatiaľ neexistuje**?

Prečo nám AI (ne)zoberie prácu?

Viac než polovica Európanov si myslí, že **umelá inteligencia zničí viac pracovných miest**, než vytvorí. Väčšina predpovedí však sleduje najmä prácu, ktorú AI dokáže nahradiť – nie **nové profesie, služby a potreby, ktoré ešte len vzniknú**.

AI môže automatizovať jednotlivé úlohy bez toho, aby odstránila celé povolania. Najväčším rizikom preto nemusí byť samotná technológia, ale regulácie, ktoré ľuďom a firmám zabránia prispôbiť sa. Otázka teda nezní, či **nám AI vezme prácu**, ale **akú novú prácu vďaka nej objavíme**.

Môže byť AI podnikateľov?

AI agentky Luna a Mona už dnes riadia obchod aj kaviareň: **objednávajú tovar, koordinujú ľudí a robia rozhodnutia**. Dopúšťajú sa pritom aj bizarných chýb – od predaja pod nákupnou cenou až po **požičiavanie identity zamestnancov**. Stačilo by im však prideliť právnu subjektivitu, aby sa stali skutočnými podnikateľkami?

Umelá inteligencia dokáže analyzovať dáta, hľadať dodávateľov a odhadovať pravdepodobné výsledky. Nemá však vlastné túžby, reputáciu ani úspory, **o ktoré môže prísť**.

Dokáže AI naozaj podnikáť, ak nemá vlastnú „kožu na trhu“?

Jednoruká AI

Pri umelej inteligencii zostaneme aj do tretice. Za pár sekúnd nám dokáže pripraviť vysvetlenie, nápad či grafiku. Jej odpovede však prirodzene smerujú k **prevládajúcemu názoru**. A keď sa na rovnaký nástroj spolieha čoraz viac ľudí, ich texty, nápady aj pohľady na svet sa **začínajú nápadne podobáť**.

AI nám môže pomôcť tvoriť **rýchlejšie a lepšie**. Zároveň však môže vytláčať **vzácne, menšinové a potenciálne prevratné myšlienky mimo nášho zorného poľa**. Hrozí nám preto okrem závislosti od AI aj „**kolaps poznania**“ a kreativity?

Z tatranského tigra čivava: prečo nám nepomôžu malé zmeny?

Slovensko chce uniknúť z pasce stredných príjmov a zmeniť sa z „**montovne na mozgovňu**“. Samotné zvýšenie štátnych výdavkov na výskum a inovácie však prosperitu nezaručí. Bez **fungujúcich inštitúcií** môžeme namiesto novej ekonomiky postaviť iba ďalšiu „bambusovú riadiacu vežu“.

Investori totiž nesledujú len dane, mzdy a dotácie. Rozhoduje aj **stabilita, predvídateľnosť pravidiel a smerovanie krajiny** – a práve v tom Slovensko stráca. **Čo by mohlo tento vývoj skutočne otočiť?**

Ekonomická olympiáda vstupuje do jubilejného 10. ročníka.

Najväčšia vedomostná súťaž z ekonómie a financií na Slovensku otvára svoj jubilejný **10. ročník**. Stredné školy z celého Slovenska sa môžu **registrovať do 20. novembra 2026**.

Ekonomická olympiáda pokračuje aj pre mladších žiakov. Registrácia je otvorená aj do **5. ročníka súťaže pre základné školy**.

William Wang: Skryté náklady zelenej transformácie

Naši priatelia z Konzervatívneho inštitútu M. R. Štefánika spoločne s denníkom ENERGIE-PORTAL **už zajtra** (7. septembra) organizujú ďalšiu z cyklu prednášok CEQLS.

Tentokrát bude hosťom ekonóm a ekonomický historik **William Hongsong Wang**, ktorý pôsobí na Universidad Europea de Madrid.

Viac informácií o podujatí sa môžete dočítať na **tomto odkaze**.

Graf týždňa - Keď domácu úlohu spraví AI

Študenti, ktorí používali umelú inteligenciu, získali z domácich úloh **o 18 % lepšie známky** a ich vypracovaním strávili **o 30 % menej času**. Úspech však netrval dlho. V následných testoch dosiahli **o 20 % horšie výsledky** a o dva roky neskôr získali na prijímacích skúškach **o 18 % menej bodov**.

Zhoršenie sa sústredilo najmä medzi približne 80 % používateľov AI, ktorých mimoriadne krátky čas vypracovania v kombinácii s výbornými známkami naznačuje, že **domáce úlohy prenechávali jazykovým modelom**. Študenti, ktorí AI používali aktívnejšie a nad úlohami strávili podobný čas ako ich spolužiaci bez AI, **zaznamenali iba malé zhoršenie**.

Problémom teda nemusí byť samotná umelá inteligencia, **ale spôsob, akým ju študenti používajú**.

Zdroj: The Generative AI Learning Penalty: Evidence from Chinese Secondary Education (2026)

Nová kniha INESS - Nesmrteľná planéta

Dnešný newsletter je už poriadne nabitý, preto tentokrát vynecháme rubriku INESS z archívu. Na záver sme si však nechali novinku, **ktorá si zaslúži vlastné miesto**.

Po rokoch písania analytických článkov prichádza *Martin Vlachynský* so svojou novou knihou **Nesmrteľná planéta** – a jej **predpredaj je už oficiálne spustený**.

Prečo nás katastrofické scenáre fascinujú viac než pokrok? Kde siahajú korene environmentalizmu? A prečo potrebujeme ekonomický rast, aby mohla byť planéta zelenšia?

Nesmrteľná planéta rozpráva príbeh dvestoročného intelektuálneho súboja medzi planetárnymi optimistami a pesimistami. Ľudstvo dokázalo prekonať nedostatok potravín aj výrazne potlačiť chudobu. Dokáže si však poradiť aj s Matkou všetkých katastrof?

Kniha vychádza už túto jeseň. Ak hľadáte čítanie, ktoré spochybní zaužívané predstavy o ľudstve, raste a budúcnosti planéty, môžete si ju objednať medzi prvými.

<https://iness.sk/tyzden-s-iness-20-od-argentskej-pily-po-slovensku-civavu>